

SZAKKÉPZÉS ÉS KÉPZÉSI GARANCIA AUSZTRIÁBAN

LEHRAUSBILDUNG UND AUSBILDUNGSGARANTIE
IN ÖSTERREICH IN **UNGARISCHER** SPRACHE

SZAKKÉPZÉS ÉS KÉPZÉSI GARANCIA AUSZTRIÁBAN

MICHAEL TRINKO

A fiatalok kiemelkedően magas munkanélkülisége és Európa ezzel kapcsolatos gazdasági helyzete miatt Ausztria, ahol duális képzés folyik, és a fiatalok munkanélkülisége másokkal összehasonlítva alacsony szinten mozog, egyre inkább az érdeklődés középpontjába kerül. Azt, hogy hogyan épül fel az ausztriai szakképzés, és milyen garancia létezik a képzésben, egyre több európai ország szeretné pontosan tudni. Azért, hogy az ausztriai fiatalok szakképzésének garanciájáról teljes áttekintést tudjunk nyújtani, úgy látjuk, az elején érdemes röviden felvázolni az üzemekben/cégekben zajló duális szakmai képzés ausztriai modelljét.

A szakmai képzés alapvetően minden fiatal számára hozzáférhető, aki a kilenc éves kötelező iskolai képzést befejezte. A duális képzés a következő két területből áll:

- » az üzemben/cégnél zajló képzés
- » szakiskola

A szakmai képzési idejének kb. 80%-át a képzésben részt vevő fiatal az üzemben/cégnél tölti. Ez az idő a szakmaspecifikus ismeretek és készségek átadására szolgál. A fiatal a szakmai képzési ideje további 20%-át a szakképző iskolában tölti, melynek az a feladata, hogy a szakmai elméleti alapismereteket közvetítse felé, valamint bővítse általános műveltségét.

Kötelező iskolai tanulmányaik befejezése után évfolyamonként a lányok és fiúk kb. 40 %-a kezd szakmát tanulni. A fiatalok több mint 200 kereskedelmi/kisipari, ipari és szolgáltatás-orientált szakma közül választhatnak. A képzés ideje szakmától függően kettő, kettő és fél, három és fél, ill. négy évig tarthat.

SZÁMADATOK AZ AUSZTRIAI SZAKISKOLÁSOKRÓL

Az osztrák gazdasági kamara szakiskolásokról szóló statisztikája a 2013. december 31-i referencia-napon összlétszámukat tekintve 120.579 szakiskolásról számol be, akik 33.595 szakképző üzemben/cégnél vesznek részt képzésben. Ha a szakterületeket nézzük, a következő képet látjuk: A legtöbb szakiskolás képzése a 2013-as évben a kisipar és kézműipar területén folyt (55.6 %), a szakiskolások 14,1 %-a az ipar területén részesült szakképzésben, 14,9 %-uk pedig a kereskedelemben. Ha a 2013-as szakképzési statisztikát összevetjük az 1980 évvel (194.069 szakiskolás), akkor megállapítható, hogy 1980-hoz képest ma Ausztriában több mint 70.000 szakképzési helyell kevesebb áll rendelkezésre.

SAZK MÁVAL EGYÜTT SZERZETT ÉRETTSÉGI

A szakmával együtt szerezhető érettségi vizsga a tercier képzési forma számára is jó alapot biztosít. 2008 ősze óta minden szakiskolás számára is megnyílt a lehetőség, hogy a középiskolai érettségit ingyenesen és a szakmával párhuzamosan tehesse le. A szakmával együtt megszerezhető érettségi vizsga (Berufsreifeprüfung /BRP) ahogy a törvény szövege is tartalmazza, az általános felsőoktatási érettség szintjére juttat el, és ezzel a végzettséggel Ausztriában minden olyan egyetemi, szakfőiskolai, pedagógiai főiskolai, Kolleg-beli valamint posztszekunder szintű képzésben való részvételre feljogosít, melynek előfeltétele az érettségi vizsga. A szakmával egybekötött érettségi keretében négy részvizsgát kell letenni: egy-egy vizsgát németből, matematikából, egy élő idegen nyelvből valamint a szakiskolás szakmájának területéről.

AZ INTEGRATÍV SZAKMAI KÉPZÉS

A 2003-as évben Ausztriában ezen kívül megteremtették a „kiközvetíthetőséget akadályozó egyéni problémával hátrányos helyzetbe került személyek” integratív szakmai képzését. Itt elsősorban olyan személyekről van szó, akik gyógypedagógiai fejlesztésre szorulnak, fogyatékkal vagy olyan társadalmilag hátrányos helyzetben élnek, hogy nem közvetíthetők ki üzemi/céges szakképző helyre. Ez a képzés vagy hosszabb időre szabott szakképzés formájában valósul meg, vagy olyan részképesítést ad, amely lehetővé teszi a munkapiacra való belépést akkor is, ha a szakma megszerzése nem lehetséges.

Az integratív szakmai képzést olyan szakmai képzési asszisztens kíséri, akinek az a feladata, hogy kísérje és támogassa a fiatalokat a gyakorlati illetve iskolai képzés során. 2013 decemberének végén 6.152 szakiskolás vett részt integratív szakiskolai képzésben. A fiatalok 2013-ban túlnyomórészt (61%) ugyan vállalkozásoknál vettek részt a gyakorlati képzésben, alapvetően azonban az integratív szakmai képzést ún. üzemen kívüli képzési intézményben is el lehet végezni. Az integratív szakmai képzésben részt vevő szakiskolások kb. 76 %-a 2013-ban a szakmai tanulmányi idő meghosszabbításával végezte el tanulmányait, 24%-uk pedig részképesítést szerzett.

AZ OSZTRÁK KÉPZÉSI GARANCIA, AZ ÜZEMEN KÍVÜL BIZTOSÍTOTT SZAKMAI KÉPZÉS (ÜBA) KERETÉBEN)

Az üzemen kívüli gyakorlati képzési helyeket, miután a gyakorlati helyek hiánya elérte a tetőpontját, a szakmai gyakorlati helyet sikertelenül kereső fiatalok szociális felfogó-hálójának megvalósításaként először 1998-ban bocsátották rendelkezésre. Országos érvényű jogi háttérrel: A nemzeti foglalkoztatási akcióterv (Nationaler Aktionsplan, NAP) megvalósítása során előbb megszületett az ifjúság szakmai képzésének biztosításáról szóló törvény (JASG), majd létrehozták a duális képzés üzemen kívüli formáját.

A szakmai képzésről szóló törvény (BAG) 2008-as átalakításával aztán lefektették az aktuális, új törvényi alapjait annak, hogy a szakmai gyakorlati képzés történhessen üzemen kívül. 2009.01.01-től az ún. Arbeitsmarktservice-t (AMS) feljogosították specifikus hatósági intézkedések végrehajtására, mégpedig az üzemen kívüli szakmai képzés keretein belül

(BAG 30/b 5). A továbbra is elsőbbséget élvező üzemi szakmai gyakorló helyek mellett ezzel kiegészítésként az üzemen kívüli szakmai képzés, mint a duális képzés szabályos része elfogadottá, és a 18 év alatti fiatalok szakmai képzésének garanciális elemévé vált.

Jelenleg az üzemen kívüli szakmai képzésnek alapvetően két modelljét különböztethetjük meg. Mindkét modellben közös az a célkitűzés, hogy a fiatalokat üzemi szakmunkástanulói viszonyok keretei közé közvetítsék ki. Azonban az egyik modell (ÜBA 1) tanfolyami jellegű, lehetővé teszi, hogy a teljes szakmai képzés üzemen kívüli képzési intézményben folyjon, aminek üzemekben töltött fázisai vannak, és adott esetben működjön egy üzemi tanműhellyel való kooperáció. A 2. sz. modell (ÜBA 2) szerint működő szakmai képzés ezzel szemben a gyakorló üzemekkel való kooperációban zajlik, mégpedig olyan szakmai képzési szerződésekkel alátámasztva, amelyeknek nem kell a szakmai képzés teljes idejére kiterjedniük.

A hatósági intézkedés szabályszerű lezárását az jelenti, ha a diákot sikerül üzemi szakmai képző helyre kiközvetíteni, vagy ha szabályos szakmai vizsgát tesz. A szakképző iskola látogatása emellett kötelező. A résztvevők képzési támogatást kapnak megélhetésük fedezésére. Ez a fiatalok első és második szakiskolai évében 294 eurót jelent, a harmadik tanulmányi évben pedig 679,5 eurót. A résztvevők az egészség-, baleset- és nyugdíjbiztosítási szempontjából az ASVG (általános társadalombiztosításról szóló törvény) értelmében szakmunkástanulónak számítanak.

AZ ÜBA 1 TANFOLYAMI MODELL (A TELJES SZAKMUNKÁSKÉPZÉS IDEJÉRE SZÓLÓ KÉPZÉSI SZERZŐDÉS)

A legtöbb ÜBA 1 modell szerinti tanfolyamon bizonyos előzetesen beiktatott intézkedések a hatósági intézkedés integrált részét képezik. Ezek a mindenkori tartománytól függően egy hét és két hónap között ingadoznak. Így például Bécsben létrehozták a „Berufsorientierungs- und Coachingmaßnahme (rövidítve BOCO-Maßnahme) nevű „szakmai orientációs és személyes tanácsadási” hatósági intézkedést, amelynek időtartama nyolc hét. A BOCO-intézkedés célja annak vizsgálata, hogy a résztvevők milyen szakmát, ill. képzettséget szeretnének megszerezni, és hogy ezzel hozzájáruljanak a szakmai képzés személyes és intellektuális feltételeinek megteremtéséhez. A hatósági intézkedés tartalma négy részre osztható (bevezetés és clearing, szakmai orientálás és a cél megtalálása, a szakmai képzésre történő felkészítés fázisa, valamint járulékos modulok).

E négy fázis alapvető célja, hogy a fiatalok információkat kapjanak arról, hogyan zajlik a hatósági intézkedés megvalósítása, valamint a velük történő együttműködés során kidolgozásra kerüljön egy reális kép a kívánt szakmáról. Az intenzív szakmai tréning mellett a lehetséges képzési irányokról is informálják őket. A BOCO-intézkedést külön kísérik leány-specifikus támogató intézkedések.

ÜZEMI GYAKORLAT

Alapjában véve a gyakorlatoknak az az elsődleges szerepe, hogy a fiatalok üzemi/céges munkakörülmények közé kerüljenek, és szabályos munkafeltételek szerint dolgozzanak, illetve tovább közvetítsék őket az adott gyakorlati üzembe. A gyakorlatok időtartamát az

adott szakmai csoport teljesítményleírása alapján az AMS határozza meg és tartományról tartományra változó.

Szerepeljen itt példaként a fémtechnika és gépgyártás szakmai csoportok vállalatközi képzési intézményeiben alkalmazott teljesítményleírás, amely szakmailag releváns üzemi/céges gyakorlatot ír elő. Ezt az első évfolyamon minimum négy, maximum 12 hetes, a második és harmadik évfolyamon pedig minimum 12, maximum 16 hetes időtartamban, egy vagy több olyan üzemben/cégnél kell eltölteni, ahol a szakmunkásképzés az egyéb üzemi/céges folyamatoktól nincs különválasztva.

AZ ÜBA 2 GYAKORLÓ ÜZEMI MODELL (A KÉPZÉSI SZERZŐDÉS RÖVIDEBB, MINT A SZAKMUNKÁSKÉPZÉS IDEJE)

Az ÜBA 2 modell célja az, hogy a fiatalokat akár 12 hónapon át is gyakorló üzemekkel együttműködésben képezzenek, majd ehhez csatlakozóan, a képzési időt a szakmunkásképzés időtartamába beszámítva üzemhez kiközvetítsék. Az ÜBA 2 alapvetően 3 építőelemből áll, ezek közül a központi építőkövet a gyakorló üzemi képzés jelenti. A fiatalok speciális felkészítést kapnak a gyakorló üzemi bemutatkozó beszélgetésre, és speciális pályázói gyakorlatot is szereznek.

A további építőelemet a szakmunkásképző iskola látogatására való felkészítés jelenti, amit többek közt a gyakorló üzemmel koordinálnak. Az közismereti képzés fenntartójánál kapott képzés jelenti a harmadik területet, amelynek kötelezően a teljes képzési idő legalább 20 százalékát kell kitennie. Ez az elem a fiatalok kísérésére szolgál, és fontos stabilizáló funkciót tölt be számukra. Itt egy sor olyan aktivitás szerepel a kínálatban, ami a fiatalokat többek közt a szakmunkásképzőben megmutatkozott hátrány kiegyenlítésében támogatja, valamint szakmai pótotkatást biztosít a számukra.

AZ ÜZEMEN KÍVÜLI KÉPZÉS SZÁMOKBAN KIFEJEZVE

Az üzemeken kívüli hatósági képzési intézkedésekben részt vevők száma a 2013/2014-es képzési évben összesen 11.329 fő volt. Ebből 9.183 fő a fent említett modellek egyikében (ÜBA1 + ÜBA2) vett részt, 2.332 fő pedig integratív szakmai képzést folytató intézményben. Amennyiben az üzemeken kívüli szakképzésben részt vevők nemi arányát és állampolgárságát vesszük figyelembe, kiderül, hogy mind a nők részaránya (41,7%), mind a nem osztrák állampolgárok aránya (20,3 %) magasabb, mint a normál szakmunkásképzésben (ahol a nők aránya 34,2 %, a nem osztrák állampolgároké 8,7 %).

Az üzemeken kívüli szakmunkásképzést különösen nagy létszámot érintően kínálja Bécs és Alsó-Ausztria. A 2013/14-es képzési évben az összausztriai résztvevők kb. 29 %-a Bécsből, illetve Alsó-Ausztriából származott. Az Arbeitsmarktservice (AMS) képzési évenként kb. 150 millió eurót bocsát az üzemeken kívüli szakmai képzés rendelkezésére.

AZ ÖGB (ÖSTERREICHISCHER GEWERKSCHAFTSBUND / OSZTRÁK SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉG) VÉLEMÉNYE

Az üzemen kívüli szakmai képzés megvalósítása fontos lépés volt, és ma is annak számít azon fiatalok számára, akik nem találnak szakmai képzési helyet a szakmunkásképzés elsődleges piacán, s így mégis szakmunkás képzettséget tudnak szerezni. Az ÖGB részt vett e modell kifejlesztésében, és meggyőződése, hogy ez a hatósági intézkedés részben hozzájárult az ausztriai fiatalság munkanélküliségi rátájának ilyen alacsony mértékűvé válásához.

A legfőbb prioritás azonban az ÖGB szerint az kell, hogy legyen, hogy a fiatalokat ne az üzemen kívüli képzésbe közvetítsük, hanem tegyük lehetővé a számukra az üzemi szakmai képzést. Ezért az üzemen kívüli szakmai képzést nem szabad az üzemi szakmai képzést helyettesítő vagy vele konkuráló képzésnek tekintenünk, hanem csak egy „alternatívának” az olyan fiatalok számára, akik nem találnak szakmai képzési helyet.

Problémává az válik, ha a cégek képzésben való részvételi kedve csökken, mivel a fiatalok az üzemen kívüli szakmai képzésben megszerezhetik a teljeskörű, minőségileg magas színvonalú szakmai képzettségüket, és a cég/üzem megteheti, hogy csak később veszi fel őket. A szakmai képzés költségei így áthárulnak az államra. Az ÖGB az ÜBA-1 tanfolyami modellt tartja jobbnak, mivel megvan benne az a lehetőség, hogy a fiatalokat a szakmunkás záróvizsgáig kísérik, szemben a gyakorlóüzemi modellel (ÜBA 2).

Az ÖGB szempontjából érthetetlen, hogy Ausztriában szakemberhiányról beszélünk, miközben körülbelül 10.000 fiatalnak, aki azonnal kész lenne elfogadni egy üzemi szakképző helyet, az üzemen kívüli képzésbe kellett kerülnie.

Az ÖGB-nek a „Szakmunkás-milliárd”-ra, a fiatalok képzésének és továbbképzésének támogatására vonatkozó követelése kimondja, hogy a kb. 150 millió eurós nagyságrendet kitevő üzemi szakmai képzési költségeket egy saját, elkülönített alapból kell kifizetni, ami egy a vállalkozók által befizetett, a bruttó-bérosszeg egy százalékát kitevő összegből teremtődne meg. Ez tudna a képzésben való részvételi kedv csökkenésének veszélye ellen, illetve a szakképzési költségeknek a vállalatoktól az államra történő áthárítása ellen hatni.

Michael Trinko az ÖGB Ifjúsági Szövetségi Titkára és az ÖGB ifjúsági részlegének (ÖGJ) vezetője

QUELLEN:

Achleitner, Dagmar/ Wallner, Josef: Die Lehre. Duale Berufsausbildung in Österreich, 12. überarbeitete Auflage, Bmwfj, August 2009

Arbeitsmarktservice Wien. Leistungsbeschreibung Lehrausbildung in überbetrieblichen Ausbildungseinrichtungen gemäß §30b Berufsausbildungsgesetz (§30b BAG/2A) für den Lehrberuf Maschinenbautechnik, Wien 2009

Bergmann, Nadja/ Lechner, Ferdinand/ Matt, Ina et al.: Evaluierung der überbetrieblichen Ausbildung (ÜBA) in Österreich, L&R Sozialforschung, November 2011

Bösch, Valerie/ Nagl, Ingrid: Jugend und Arbeit in Österreich, Berichtsjahr 2011/2012, BMASK (unter Mitarbeit von Dagmar Brandstätter, Brigitte Clemenz u.a.) August 2012

Dornmayr, Helmut/Nowak, Sabine: Lehrlingsausbildung im Überblick 2014, Ibw

Dornmayr, Helmut/ Wieser, Regine/ Mayerl, Martin: Bericht zur Situation der Jugendbeschäftigung und Lehrlingsausbildung in Österreich 2010-2011, Öibf ibw, Mai 2012

Lenger, Birgit/ Löffler, Roland/ Dornmayr, Helmut: Jugendliche in der überbetrieblichen Berufsausbildung Endbericht, AMS AK-Wien, Juni 2010

STARK >>>>

>>>> SOZIAL >>>> GERECHT

DEIN PARTNER IN DER ARBEITSWELT. OGB

STARK >>>> SOZIAL

Österreichischer Gewerkschaftsbund

1020 Wien, Johann-Böhm-Platz 1

E-Mail: oegb@oegb.at

WWW.OEGB.AT

SOZIALE SICHERHEIT MITBESTIMMUNG CHANCENGLEICHHEIT VERTEILUNGSGERECHTIGKEIT